

86

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
51581 KÖNYVTÁRA

SZÉK

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

BIBLIOTECA
Nr. 7222
Sectia
ACADEMIA de AGRICULTURA

ANUL IV

Nr. 14

8

APRILIE

1923

În acest număr: In Vinerea Patimilor de Octavian Goga; De profundis, poezie de Octavian Goga; Resurrexit... de Ion Al-George; „Iartă-le lor“... de Giovanni Papini; Gânduri pentru tineret de C. L. Pancu; Carte postală poezie de D. Iov; Emanciparea economică a Ardealului de P. Nemoianu; Femeile în viața lui Isus de Septimiu Popa; Revistele noastre literare de al. a. h.; Cronica politică de Ion Balint; Gazeta rimată: Inviere! de Iuda Iscariotul; Insemnări: O aniversare politică, Contribuții istorice, Marele praznic liberal, Adeziuni tardive, Intre oameni cum se cade, Creștinul „Dimineții“, Statificarea școalelor, Orașele noastre, etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

© BCUCIuj

Țara Noastră

În Vinerea Patimilor...

Vinerea Patimilor, pe înserate...

Din biserica satului, unde s'a săvârșit slujba îngropării lui Isus, țăranii ies pâlcuri, amestecați bărbați și femei, păstrând după vechiul obicei toată rânduiala ierarhică. Dinspre pădurea de fagi unde s'a prăvălit soarele coboară umbre cernind culmile și prin sita lor, răzleț, licurici tremurători se ivesc împrejur. Sunt luminările care se aprind la morminte, când deodată ca un vaier subteran începe pela poalele crucilor recitativul monoton al bocetelor muieresti. Bărbații tac duși pe gânduri, cu buzele strânse, cu fruntea plecată, purtați parcă de valul tânguirii, copiii privesc speriați în lături, satul întreg s'a cufundat în convorbire cu morții...

La răspântia uliței coborând spre casă mă mai opresc odată în drum și cum privesc înapoi țintirimul îmi răsare în amurgul târziu semănat cu limbi de flăcări gălbui-albastre, cuprinzând din toate părțile trupul bisericii într'o cunună de foc, ca o aureolă...

Ajuns la casa mea din capul satului mă mai urmăresc încă de departe aduse pe vântul moale de seară frânturi din colocviul cu cei de subt pământ. În vreme ce m'așez pe scaunul de pe prispă cu mintea răscolită de problemele vieții dela țară.

Gândul își deapănă firul domol, îndrumat parcă de ritmul undulat al unui tropar bizantin în surdină...

— Da, biserica trăiește încă în sufletul țăranilor.

Așa cum am pomenit-o demult, casă bătrână cu umerii gârbovi, cu acoperișul de șindilă pe care crește mușchiul sau de țigla înegrită de ani, dărăpănată și obosită, cu iconostasul primitiv, cu glasul dogit al cântăreților de strană și cu căzaniile pilduitoare ale amvonului, ea adăpostește totuși o concepție morală, un laboratoriu sufletesc în acțiune permanentă. Țăranul subt ocrotirea ei îl văd trăind o viață cu orientări sigure în domeniul binelui și răului și cu-o tendință de

abstracțiune care-i pune lumină în ochi și cumpăt în judecată. Satul cu oamenii lui e cercetat de mister, altarul deschide aci un larg coridor spre infinit plin de întrebări dincolo de realitate, o lume agitată întrețesută cu simboluri și colorată de imaginație. Țăranii se sbăt în imperiul acestei lumi, se opresc în drum, privesc spre cer și spre pământ și sufletul lor e plin de rezonanță ca o fântână adâncă.

Iată-i acum în săptămâna mare, cum îi zic ei, taina răstignitului din Nazaret umbrește toate fețele în satul meu din munți. Un vâl s'a lăsat, departe, de undeva de sus și-a prins în foșnetul de primăvară tot ce mișcă împrejurul meu. E o încetineală în gesturi, o undă potolită în rostirea cuvântului, un aer de tristețe vagă și nelămurită care stăruie deasupra acestor analfabeți și le împrumută o nobleță particulară. Ei au fost la denii în fie-care seară, asupra lor s'au așternut psalmii cu plângerile lor patetice, sufletul lor a resimțit fiori pe urma ornamentației grele de poezie orientală, parabolele din cele douăsprezece evanghelii i-au oprit în loc, chinurile lui Hristos le-au sbiciuit nervii și le-au furișat accente din frigurile morții. Ei sunt acum spectatori halucinați a unei drame, prinși de surescitare în toate fibrele lor. Măine după miezul nopții, cu mic cu mare, vor înconjura biserica de trei ori urmându-și preotul care în tăcerea lor mistică va bate în poartă repetând dictonul scripturii: Deschideți, boeri, porțile, să intre împăratul mării... Iar după-ce imnul învierii va răsună din toate piepturile, ei se vor înșirui pe rând în dreptul altarului, se vor cumineca cu pâine și cu vin și cu-o năvală de lumină bruscă pe toată fața lor aspră, primeniți și transfigurați de-o bucurie impersonală, se vor apropia unul de altul, oamenii pământului:

— Hristos a'nviat!

— Adevărat c'a'nviat!

Noaptea s'a lăsat umedă asupra mea, pe creasta dealului s'a ivit luna poleind cu strălucirea ei brumată vârfurile copacilor și atingând în drum cu un mănunchiu de raze turnul bisericii din deal...

Satul doarme și împrejur respiră eternitatea...

* * *

Cum stau acuma la masa de scris înconjurat de cărți, gazete, scrisori, retras ca după o baricadă între insignele frământărilor mele cotidiene, mintea, fără să vreau, duce mai departe firul urzit în decurul misterios al nopții de primăvară și reintegrat în atribuțiile așa-zisei civilizații mă pomenesec aruncându-mi întrebarea:

— Oare lumea noastră cea bună, ce gândește acum în Vinerea Patimilor? Amintiri din alte părți mă iau în stăpânirea lor. Pare-că văd cum m'a uimit odinioară într'un hotel din Cristiania, când pe masa de noapte am văzut o carte și când am luat seama că era biblia, care se găsea în toate odăile. Re trăiesc clipele ciudate dintr'un castel din Scoția, unde amfitrionul meu își aduna servitorii Sâmbătă seara ca să le cetească Noul-Testament, și-mi aduc aminte, cum pe vremea congresului de pace mi se spunea la Paris că generalul Foch

în fiecare dimineață trece pe la biserică să se închine... Reconstruiesc alvia profundă de viață religioasă pe care mi-a înfățișat-o occidentul și mă întreb din nou:

— Oare lumea noastră bună ce gândește, — acum în Vinerea Patimilor?

La dreptul vorbind cu cât repeți mai des întrebarea asta cu atât mai penibil e răspunsul.

Clasa conducătoare la noi, burghezia de care ne împiedecăm zilnic pe la toate colțurile, oamenii care strigă în piață și au luat în arândă treburile publice, nu practică o credință religioasă. În sufletul lor tragedia din ludea nu răscolește nici întrebări ca în lumea țărănească, nici contemplații abstracte ca în societățile constituite din apus. Preocupările moralei curente rămân de obicei în făgașul codului civil. Punte spre infinit, fereastră deschisă spre veșnicie nu prea este. Viața se rezumă la logica clipei, fără un sbucium creator care să puie probleme și să se înfiță în conștiință. Astfel fiind lucrurile analistul se'ntreabă: dacă nu se cuminecă cu pâine și cu vin, nu cumva se desprinde misterul vieții și al morții pe seama acestor oameni dintr'un modern păgânism intelectual? Se cuminecă ei cu o operă de artă, cu un tablou, o poezie, ori cu îndrăznețe silogisme de atei? Nu, nimic din aceste exigențe. Subt un orizont îngust, descurgând trecătoare mizerii materiale, se scurg zilele una după alta într'un măciniș mohorât..

Am cetit undeva odată un roman, în care un autor american, mi se pare, descrie în patru sute de pagini o singură zi din viața unui om, din zori și până noaptea târziu, cu tot vârtejul, toată vârtoarea de gânduri pe care le scoate la suprafață creierul în neodihna lui fecundă... Și mă gândesc ce certificat penibil de anemie cerebrală, ce absențe și ce goluri ar trebui să înregistrezi, când această operație ingrătă ar trebui s'o faci exemplarului reprezentativ al societății noastre urmându-l în fiecare clipă din mica lui luptă de-o zi... Fără să vreau aducerea aminte scormonește și atâtea ilustre figuri ale prezentului pe care analiza în capriciul ei ar vrea să le atragă într'o spovedanie plină de învățăminte.

Le înlătur pe toate însă de astădată și ca după o călătorie urâtă mă cufund cu amintirea în lumea senină a unui sat din Ardeal..

— Măine sunt Paștile și-mi trebuie doi ochi de țaran, ca să pot ceti în ei farmecul Invierii..

OCTAVIAN GOGA

De profundis

Nu mai sunt șesuri netede în țară,
Câmpii de grâu ca marea 'nșelătoare,
Intinse miriști țără de răzoare,
Ce'n strălucirea razelor de soare,
Iși legănau în pragul altor zile
Cu leneș ritm podoaba legendară...

Nu mai sunt șesuri netede în țară,
Căci pretutindeni au crescut movile,
Să 'nsemne drumul morții călătoare.

Movile, — tristă zestre funerară, —
Biserici nouă, turnuri de schelete,
Morminte mute și nemângăiete,
Tăcute urne, tainice coline,
Grozave peșteri, ce 'ngropați ruine,
Voi răsăriți pe lanul plin de spice,
In umbrele amurgului de vară,
Ca niște pumni ce vor să se ridice
Să spargă bolta zărilor albastre...
Infricoșate-s pivnițele voastre,
Vulcani aprinși le dorm în măruntaie,
Credinți și doruri, râuri de văpaie
Din uri și patimi prinse 'n jurăminte:
E toată goana sângelui fierbinte,
E țințirimul plin de osăminte
Ce s'a umplut din câmpul de bătaie...

O iarbă moale, proaspătă și grasă,
A îmbrăcat c'un verde de mătăasă
Acele culmi ivite pe câmpie,
Din haina lor rād flori de păpădie,
Dar jos, subt stratul țarinei mănoase,
Ele închid o vastă 'mpărăție
De năzuinți, de carne și de oase...

Sunt morții noștri înțeleștați subț glie,
Nenumărate trupuri sdrențuite
De fier și plumb, de-a căilor copite,
In furtunoasa luptelor năvală.
Sunt cei căzuți în clipa triumfală,
Biruatorii câmpului de plângeri,
Care murind zîmbeau în agonie;
Sunt măcinișul negrelor înfrângerii,
Bieți mucenici ce 'n hora de obuze
Cu pieptul gol au vrut să 'nfrunte valul
Și-au fost striviți cu blêstemul pe buze;
Sunt umbrele ce-a asvârlit spitalul
Din patul lui subț huma milostivă,
Ologi și ciungi mușcați de mitraliere,
Cu chipuri seci și strâmbe de durere;
Sunt gloata tristă, morții fără lupte,
Cei înghețați de frig în straiie rupte,
Cei oropsiți de foame și de boală...

Toți înfrățiți în neorânduială,
I-acopere pămîntul, deopotrivă.

Străine, tu, culegător de grâne,
Tu ce-mi cutreeri țara după pîne
Și 'nfășurat în nepăsare crudă
Îți porți în larg privirea jără milă,
Nu te opri întrebător în cale,
Când treci pe lângă tragica movilă,
Vorbește 'ncet, încet să nu te-audă,
Să nu priceapă umbletele tale,
Ce-ar răscolii în adâncimi vulcanul...
Ia tot belșugul holdelor cu tine,
Nici nu gânde că 'n snopii ce vei strânge,
In ori-ce bob avem un strop de sânge;
Tu sature-ți cohortele păgâne,
Dar fugi grăbit în drum printre coline,
Căci n'are iadul draci să-l mai înfrâne
Când s'a porni de-acolo uraganul!...

Iași, 1918.

OCTAVIAN GOGA

Resurrexit...

„Adevăr, adevăr vă zic vouă!” ...

Capitelurile albe ale caselor, în care cântă columbele impudice, cubiculele în care vă tolăniți luxuria, opulența palatelor voastre, toate, toate vor fi nimicite!

Sânii amantelor voastre, cari sfârșesc obraznici prin câte un fruct de rodiu, se vor veștezi; zgomotele bachice ale tricliniilor, zumzetele de beție ale atriilor, se vor stinge.

Pace vouă, pace sufletelor voastre! Pace cărnurilor voastre adultere și incestuoase! Pace inimilor voastre vândute pentru aur necuratului! Pace cugetelor voastre neputincioase și trădătoare!

* * *

Când cuiele îmi vor străpunge carnea mânilor și picioarelor, vor crăpa și se vor prăbuși catapetesmele templelor voastre; magistrații cei răi se vor topi ca ceara, dar numele guvernatorului drept va trăi cât cuvântul meu!

Cu cununa de spini pe frunte și cu inima sângerând, voi răsări în aurora zilei. Centurionii vor mușca țărâna de spaimă: voi învia!

Și în carnea de rouă a copiilor voștri, a copiilor copiilor voștri, în sângele nepoților și strănepoților voștri, în inima și sufletul ginților ce vor răsări prin secole cenușii și depărtate, cuvântul meu va fi ritmul ce le va spori viața și înțelepciunea!

Voi trăi cât pământul și de câte ori vor muguri pădurile, voi reinvia tot mai luminos. Răsturnând brazdele negre, plugarii plecați pe coarnele aratrelor vor chema numele meu pentru coacerea grâului plin de hrană; în sudoarea frunții lor întunecate vor binecuvânta trupul meu în paharul cuminecăturii lor. Și eu, în clipa aceea, îi voi despărți cu gândul și cu inima de durerea amară, de suferința muncii lor sfinte. Spiritul blând al iertării va tresări în inima lor albă, lacrima bucuriei va strălucii sub geana lor plecată!

De câte ori vor înflori grădinile, fecioarele se vor îmbrăca în alb și fața copiilor va străluci ca luna. De câte ori vor înverzi câmpiile, mamele vor striga: *Isuse!*

* * *

Pace vouă mucenici ai muncii, vouă, ce scoateți din adâncurile pământului sarea și fierul, argintul și aurul! Pace vouă celor ce vă

istoviți în urletul sălbatic al fabricelor, vouă ce clădiți palate cu înălțimi amețitoare, vouă ce cu dalta scoateți pe om din blocul marmorei înghețate, vouă ce plângeți pe cele șapte coarde ale lirei — pace vouă!
Pacea fie cu voi nefericiți copii ai închisorilor; pacea cu voi, spăimântate fețe ale ospiciilor!

Pace vouă tiranilor! Nu uitați munca și foamea slugilor voastre! Steie-vă înaintea lacrimile lor, darurile brațelor lor!

* * *

Pace vouă ajunșilor! În locul de unde ați plecat freamătă aceeași durere, curge același sânge și se plânge cu același plâns!

Au cine intră pe ușile de lumină ale vieții să nu fie la fel, sau mai bun ca tine, tiranule? Cine a pus în mâna ta cumpăna judecăței celei drepte, cine o gândire neîntinată, cine o sabie neîndurătoare?

Te privesc în față, de ce întorci ochii dela mine? Ești după chipul și asemănarea mea, după chipul și asemănarea Domnului Dumnezeuului meu, și din harul lui vreau să pun har în privirile tale. De ce întorci privirile dela mine, omule? Ești după chipul și asemănarea Celui ce m'a trimis pe mine în lume și aurul inimei Lui vreau să-l așez în inima și gândurile tale. Privește-mă în față, urmează-mă și te voi scoate la lumină. Te voi scoate la lumina primei tale zile, la lumina eternă și nepătată!

* * *

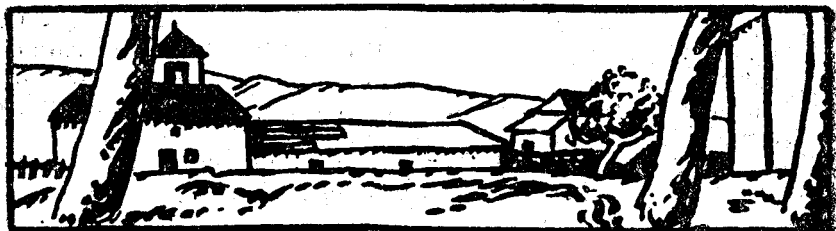
O, ași fi înțeles și eu, gânditorul, eu cel care v'am dorit binele și pe umerii căruia ați ridicat cetatea voastră, ași fi înțeles supunerea demnă, ascultarea împăcată și inima respectuos tăcută! Și când'stăpânul, în sunetul flautelor de argint și al harfelor de aur, ar fi străbătut cărarea lui, tivită cu iriși și cu ghiocei, ași fi înțeles să-l privesc cu ochiul blând al sclavului, — dacă gândirea lui ar fi fost o muzică și inima lui un hambar!

* * *

Ci, pace vouă! *Dominus resurrexit*. Moartea a fost sfărâmată, iar flacăra sufletului meu va arde cât va fi cer și pământ. Cine va îndrăzni să se ridice împotriva-i? Ea topește săbiile, oprește săgețile și dărâmă închisorile. A înviat inima mea și nici porțile iadului nu vor învinge.

ION AL-GEORGE

„Iartă-le lor. . .“

— Din „Povestea lui Crist“ de Giovanni Papini. —

Centurionul se opri dincolo de zidurile oraşului, în mijlocul grădinilor suburbane poaspăt înverzite. Cetatea Caifului nu îngăduie supliciu înăuntrul hotarelor ei; s'ar murdări aerul parfumat de virtuţile fariseilor şi s'ar lovi dureros inimile gingaşe ale saducheilor. Deaceea ea aruncă dela sine pe osândiţi, înainte de a-i da pieirii.

Au poposit în vârful unei movile pietroase şi pleşuve, asemenea cu ţeasta unui om. O potrivire care pare a fi sortit locul acesta pentru osânda morţii, dar pricina adevărată a alegerii este că pe aproape, se întâlnesc drumurile Jaffei şi Damascului, veşnic străbătute de pelerini, de neguţători, de stafete şi de târgoveţi, şi deci era nimerit lucru, ca înspăimântătoarea pildă a crucei să fie ridicată acolo unde mulţi au prilejul s'o vadă.

Soarele puternic de amiază făcea să strălucească piatra albă, pe care târnăcoapele o sfărâmau cu muşcăături răsunătoare. În câmpiile vecine florile timpurii se desfătau în aerul cald; păsările cântătoare, ascunse în cireşi, spintecau cerul cu ciripirile lor ca nişte săgeţi de argint; perechi de porumbei sburau de-asupra păcei încropite a Georgiei. Ce bună ar fi fost viaţa, în aceste grădine înrouate, aproape de fântâni, în mirosul pământului care se trezeşte şi care se înviesmân-tează aşteptând luna secerişului, printre fiinţele pe cari le iubeşti!... O, zile liniştite ale Galileei, zile de prietenie şi de soare, pe lac şi printre vii, zile de libertate şi de lumină, petrecute de-alungul drumurilor cu cei cari ştiu să asculte, încheiate cu dreapta veselie a cinei de seară, zile cari păreau veşnice, pe cât erau de rezezi!

Tu n'ai pe nimeni lângă tine, Isuse, căruia ţi s'a spus Cristos. Ostaşii aceştia, cari îţi pregătesc înfricoşătorul pat, aceşti tâlhari cari te ocăresc, aceşti câini cari îţi aşteaptă sângele, nu sunt decât umbre isvorâte din marea umbră a lui Dumnezeu. Tu eşti singur, cum singur erai şi astă noapte. Şi soarele care încălzeşte spinarea călăilor tăi, nu străluceşte pentru tine; drumul tău s'a sfârşit: această ţeastă de piatră

e ultimul tău popas. În câteva clipe, aici, spiritul tău întemnițat va fi zmulș din închisoarea lui.

Fața omenească a lui Dumnezeu s'a umezit de sudoarea înghețată. Isbiturile târnăcoapelor se abat asupra ei cași cum ar lovi-o în cap; soarele pe care l'a iubit atât, icoana tatălui cel drept chiar cu nedreptii, îl orbește acum, mărind chinul pleoapelor cari clipeșc. Prin tot trupul său se strecoară o toropeală, un fior, o dorință de repaos, căreia i-se împotrivesște cu tot sufletul — n'a făgăduit el oare, că va îndura până la urmă toate suferințele? — și în acelaș timp se simte cuprins de o dragoste tot mai ferbinte pentru cei pe cari îi lasă în urmă, aceia chiar cari îi pregătesc moartea. Și, din fundul inimei lui, întocmai ca un cântec de biruință asupra cărnei ostenite și sfășaiate, țâșnesc aceste cuvinte pe cari nu le vom uita niciodată: — Doamne, iartă-le lor, căci nu știu ce fac.

Niciodată o rugăciune mai divină nu s'a ridicat spre cer, de când trăiesc oamenii, și se roagă. Nu e rugăciunea unui om, ci aceea a unui Dumnezeu către alt Dumnezeu. Oamenii cari nu iartă nici nevinovăția celor nevinovați nu și-au închipuit vreodată, înainte de ziua aceasta, că se poate împlora iertare și pentru cei cari te dau morței, lertare câștigată de neștiință, dar neasemnat mai presus de puterea firească a omului, atunci când nu e întărită de milă sau presfăcută de o imitație a lui Cristos.

Căci, ei nu știu ce fac. Motivul aceasta hotărniceste cuprinsul larg al iertării, dar e cerut de nevoia de a nu șterge, fără chezășia pocăinței, răul voit cu dinadinsul. Neștiința oamenilor e atât de nemăsurată încât sunt foarte rari aceia cari știu într'adevăr ce fac. Stricăciunea pământească, imitația, obișnuința, patimele cari se ascund și se îndeplinesc în întunecimea sângelui, iată cari sunt pricinile adevărate ale faptelor noastre. Voința se supune până și în simulacrul poruncilor ei; conștiința nu se ivește decât la sfârșit, când n'au mai rămas decât cenușea și rușinea.

Isus nu propovăduise de cât cecece trebuiau să știe toți; dar câți o știau? Ai lui chiar, singurii cari vedeau în Isus pe Cristos, fuseseră învinși de frica de a nu-și pierde cea de pe urmă veghe a vieței; și ei arătaseră, prin fuga lor, că nu știau ce fac. Și cu atât mai puțin știau toți cari se temeau: Fariseii, pentru întâietatea lor, Invățații pentru privilegiile lor, Bogații pentru averea lor, Pilat pentru însărcinarea lui, — și cu atât mai puțin Evreii, ademeniți de căpeteniile lor, soldații, supuși ofițerilor lor. Nimeni dintre ei nu știe cine e Cristos, pentru ce a venit pe lume și pentru ce e ucis. Câțiva o vor ști, dar târziu, și prin mijlocirea cea din urmă a victimei lor.

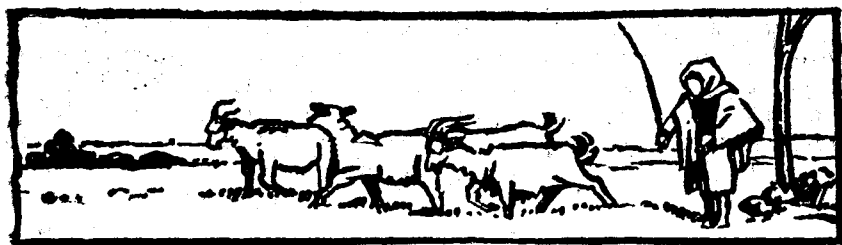
Înainte de a muri, Isus a întărit încă odată cea mai dumnezeiască și mai grea dintre învățăturile sale: iubirea pentru dușmani; poate de-acum să întindă mâinile sale subț ciocan. Iată crucile sunt ridicate, înfeperate între pietre, pentruca să nu se prăbușească sub greutatea trupurilor; crăpăturile lemnului sunt umplute cu pământ, pe care oamenii îl îndeasă zdrobindu-l.

Femeile din Ierusalim se apropie de osândit cu un pahar. E un amestec de vin, tămâie și mirt, închipuit de mila călăilor, pentru a mai potoli puțin durerea. Cei cari pricinuesc suferința se prefac, supremă insultă, că se înduioșează în fața suferinței, și cred că, micșorând-o cu o picătură, câștigă mai multe drepturi pentru a turna apoi cupa întreagă. Dar Isus, abia gustă din această băutură amară ca fierea, și o respine. Un singur cuvânt, și ar fi primit-o, în locul vinului mângâierei; dar singurul care se pricepu să i-l spună fu unul dintre tâlharii târați împreună cu el în vârful Calvarului.

Tămâia și mirtul cari i-au fost întinse în ziua aceea nu aveau mirosul tămâiei aceleia și mirtului aceleia pe care le purtară, la Betleem, Magii veniți din fundul Orientului, și în locul aurului care lumina întunerecul murdar al staulului, stă acum fierul cenușiu al cuielor cari așteaptă să se înroșească. Și vinul acesta atât de amar de par'că ar fi otrăvit, nu e nici vinul nupțial din Cana nici cel pe care îl băuse cu o seară mai înainte, negru și cald ca sângele unei răni deschise.

In românește, de MOISE NICOARĂ

Gânduri pentru tineret

Un cugetător — pedagog și profesor în acelaș timp — scria cândva, aceste mișcătoare rânduri: „... și pentrucă copilul ne aduce naivitatea sa și entuziasmul său ușor, să-i dăm iluzia că viața e frumoasă. Să dăm copiilor un elan în viață. Și dacă acest elan îi va duce vreodată dincolo de limitele, la care noi ne-am oprit, din prudență sau din osteneală; dacă într'o zi, cu căldura și cu libertatea de spirit pe care le-am transmis-o, ei vor ataca dogmele înțelepciunii noastre imperfecte — cu atât mai bine, cu atât mai bine...”

Astăzi, mai mult ca oricând, gândul nostru se îndreaptă către aceste înțelepte și profetice cuvinte. Intr'adevăr, tineretul nostru a atacat, de astă dată, dogmele înțelepciunii noastre imperfecte. Iată, el a trecut hotărât, dincolo de limitele prudenței noastre obișnuite.

Prudența, spunea odată Anatole France, e cea mai josnică dintre virtuți... Astăzi când instigația se asvârle la toate răspântiile, și când cuvintele de ură se strigă de pe acoperișuri, de ce să ne mirăm că băieții din Universități și-au ieșit din fire și au ridicat, amenințatori, glasul?

Mirarea noastră ar fi, socotesc, plină de ipocrizie. Înainte de a-i acuza, înainte de a-i injuria, și mai cu seamă înainte de a-i pedepsi, s'ar cuveni să ne gândim puțin, la trista lor situațiune.

Sărmană generație tânără, cât de curând te-au cuprins încercările vieței! Durerea ta, care trebuie să suporti nedreptățile strigătoare ale societăței de azi, noi o înțelegem și o respectăm. Să ne gândim cu toții, că această omenire tânără își închipuise viața cu totul altfel. În sufletul lui generos, fiecare dintre acești adolescenți, își făurise despre lume, o imagine mai bună și mai luminoasă.

La vârsta fragedă, autoritatea școlară le întreținuse, cu zel și cu căldură, în suflete, idealismul. Imaginea pe care dascălii lor oficiali le-a transmis-o, în școală, despre lume, era o splendidă și perfectă construcțiune armonică. În lumea cărților de școală, binele, frumosul și adevărul se întâlneau la fiecare pas, în stare pură, neamestecate — ca și diamantul.

Să nu persiflăm tinerimea pentrucă urmărește cu încredere aceste

eterne miragii ale vieții. Să nu ne renegăm nici unul, tinerețea. Am fost cu toții victimele aceluiași iluzii.

Azi, putem fi ironici, și înaintați în idei, și disprețuitori, cât vom pofti. A fost o vreme când iluziile, pe care le batjocorim astăzi, aveau în noi puterea sfântă a unor convingeri.

Care e omul fericit care să nu fi cunoscut teribila criză morală a adolescenței, ce vine la primul contact cu realitatea și la prima ciocnire aspră cu oamenii?

Atunci, după entuziasmul frenetic, urmează inevitabil vârsta decepțiilor și a amărăciunilor. Grijele meschine și iritante ale vieții chinuesc azi pe toată lumea. Ele nu mai cruță, ca altădată, nici tinerețea și nici chiar copilăria. Iși poate închipui oricine, ce penibilă trebuie să fie criza morală pe care o provoacă în sufletele tinere, viața de azi, trivială și degradatoare.

Din această criză, cei slabi ies totdeauna învinși, obosiți, pentru tot restul vieții lor. La cei puternici, la cei robuști, în care viața clocoțește și își cere cu putere drepturile, reacțiunea e cu totul contrară. În fața suferinței ori ce organism sănătos se încordează pentru luptă. Contra nedreptății, care lovește fără milă, mușchii se strâng și puterile se adună.

E un veșnic instinct, sădit în noi, care ne face să ne apărăm viața... Gestul de revoltă a tineretului nostru nu e de cât o protestare contra vieții de azi, pe care nu o poate primi, în formele ei triviale.

Întâmplătorul caracter antisemit este desigur un episod trecător, cu totul accidental și de o importanță secundară. Ceea-ce rămâne, ceea-ce trebuie reținut, e gestul protestător, gestul demn al tinereții, care în pragul vieții, își cere drepturile și vrea să fie respectată.

În fața acestei atitudini, care e semn de sănătate și semn de putere, ne vin în minte cuvintele îngăduitoare ale înțeleptului, care nu se sfiă să spună hotărât: cu atât mai bine, cu atât mai bine...

Pe noi, cei ajunși la vârsta maturității, pe noi, peste care au trecut atâtea încercări cumplite, gestul acesta ne mișcă și ne umple de nădejde.

Iată, cei care ne urmează au trecut, curagios, hotarul la care noi ne oprisem „din prudență sau din osteneală“! Măine, suntem siguri, în fața marilor inechități ale vieții sociale, generația aceste nu-și va pleca, cu resemnare, fruntea.

C. L. PANCU

Carte Poștală

— Liubei —

*Plângând, ades pe drumul vechiu colind
Spre casa unde nu se mai aprind
Lumini, când cad pleoape de amurg
Pe streșinile cari într'una curg.*

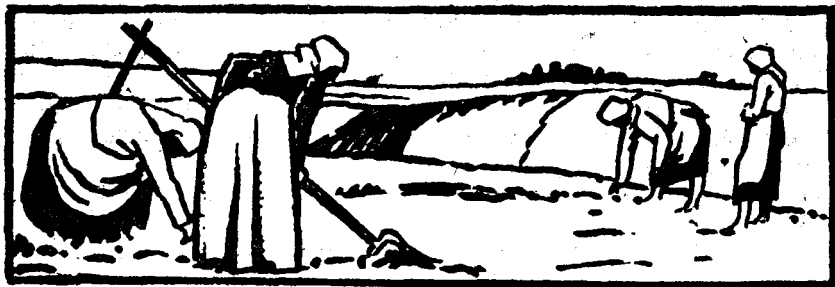
*In geamul tău pudrat cu colb mărunt
Păianjenul și-a tors țesut cărunt,
Ș'n pânza lui, cum muște fac sălaș,
Par litere trântite pe-un răvaș.*

*Dorm neguri reci pe-un strat de brumă fript;
In ușa ta un spin acum s'a 'nfipt,
Și din păreți, tot varu'n măciniș,
In prag așterne alb păinjeniș.*

*Iar casa doarme'n toamnă și'n pustiu
Ca un schelet închis într'un sicriu...
Ș'n fața ei se'nchin copacii goi
Plângându-ne, în noapte, pe-amândoi!..*

Soroca.

D. IOV

Emanciparea economică a Ardealului

— Banca Agrară —

După furtunoase sbuciumări, la cari a fost angajată întreaga opinie publică din Ardeal, Banca Agrară din Cluj a ajuns la o nouă răs-pântie. Adunarea generală, convocată pentru ziua de 14 Aprilie va trebui să decidă asupra directivei de urmat în viitor. La această răs-cruce de drumuri credem oportun să ne oprim nișel și să facem câteva reflexiuni asupra activității ei din trecut și să tragem toate concluziunile ce se impun pentru viitor, pe care îl dorim mai bun și mai norocos.

Banca Agrară din Cluj a fost creiată cu un scop din cele mai laudabile, izvorât din necesități imperioase ale românilor din Ardeal. Învierea politică a românilor de pe aceste plaiuri nu se putea opri la dărâmarea vechilor granițe geografice și la „preluarea imperiului“ în-lăuntrul noilor frontiere. Schimbarea regimului politic trebuia să se repercuteze și pe teren economic, de care este în dependență și viața politică a unui stat. Amintim numai conexiunea cu politica, deoarece aceasta este de o actualitate arzătoare, trecând sub tăcere deocamdată repercusiunile de ordin cultural sau moral.

Emanciparea economică a românilor din Ardeal constituie una din cele mai grele probleme de stat. Aceasta pentrucă aportul nostru din trecut sub acest raport este neînsemnat. Sub regimul unguresc, românii din Ardeal nu au avut o politică economică bine definită. Ca și în politica militantă, concepția noastră economică se reducea la o luptă de pură defensivă, determinată totdeauna de ofensiva domina-țiunii maghiare. Numărul relativ mare de bănci mici nu urmărea eman-ciparea economică a elementului românesc, ci ele formau tot atâtea locuri de refugiu, menite să absoarbă surescența noastră intelectuală, îndrumată spre cele trei mari profesii libere: funcțiunea de bancă, avocatura și preoția. Aceasta este și explicația, că în fruntea celor mai multe bănci din Ardeal vedem, alternativ, când un preot, când un

avocat, și mai rar și câte un funcționar de bancă. Până și noțiunea băncii se confunda. Am cetit pe vremuri un apel lansat de o bancă din provincie, care solicita sprijinul românilor din acea regiune, spunând că banca aceasta este singura „instituțiune culturală” românească în acele părți. Firește, confuziunea aceasta se explică foarte ușor. Redactorul apelului era obsedat de ideea marei fericiri, că după ghiseul acestei bănci se va vorbi românește, se va putea abona și ceti o foaie românească, iar la distribuirea profitului se vor aloca câteva sute de coroane într'un scop cultural oarecare. Faptul că „Albina” și „Victoria” lucrau după un plan conștient și uneori în proporții respectabile, nu alterează întru nimic constatarea noastră în general.

În afară de terenul bancar, mai aveam reprezentanți în micul comerț și mică industrie. Mi-se pare, un singur mare comerciant am avut, iar pe terenul industriei propriu zise eram inexistenți.

Cu acest aparat economic-financiar, redus la o activitate minimă de ravagiile războiului purtat și în interior contra noastră, am intrat în noua țară mărită. Ni-se impunea deci, ca să ieșim din modestele noastre locașuri de refugiu la larg și, luând locul îndrumărilor vieții economice de eri, să imprimăm, deoparte, asupra acesteia concepția statului român, de alta, să determinăm și rolul acelora cari prin întronarea dreptății istorice ne-au luat locul.

Repararea nedreptății pe teren economic s'a dovedit a fi o problemă cu mult mai grea. Nedreptatea politică, lovită de baionetele luptătorilor s'a dărâmat dintr'o singură trăsătură de condei. Nu tot așa este cu cea economică. Doar latifundiile au fost lovite, relativ ușor, de sentința implacabilă a dreptății istorice. Incolo emanciparea economică a elementului românesc se găsește abia în pragul începutului și ne îndoim ca noi, generația de astăzi să o putem desăvârși. Pe teren social-economic — zice Henry George — cel care a prins trenul la timp, greu poate fi ajuns. Această constatare se referă și la țara noastră mai restrânsă, la Ardeal. Inapoiți în cultură, săraci și prizoniți de regimul dușmănos al atâtor secole, cum era cu puțință oare să călătorim în acelaș tren cu elementul neomaghiar dela orașe, care a apucat trenul cu decenii în urmă și căruia toate guvernele trecute, conștient și metodic îi dădeau presiune din etapă în etapă?... În asemenea împrejurări, emanciparea noastră economică, sub toate raporturile vieții unui element constituit de stat, nu putea să rezulte numai din priceperea și hărnicia noastră. Aci statul român trebuie să cadă cu toată greutatea sa în balanță până vom putea urni și trenul nostru. Istoria celor patru ani de viață liberă ne arată că, nici noi nu am avut priceperea necesară, dar nici statul român nu a fost și nu este încă cârmaciul dibaciu al progresului elementului românesc. Astfel, nedreptatea economică, inaugurată de stăpânirile vitrege de eri, se menține în ciuda tuturor rațiunilor.

Consiliul dirigent, căruia i-a revenit prima sarcină de a începe procesul emancipărei, a aruncat lozinca creierii unei clase mijlocii, înstituiind un regim economic care urmărea întărirea indivizilor. Rezultatele se cunosc. În loc de o clasă mijlocie, s'a creat una suprapusă

Mai târziu, prin creierea instituțiilor financiare existente și azi, s'a urmărit întărirea acestora, instituind regimul monopolului, — cum a fost, de pildă, aprovizionarea Ardealului exclusiv prin Banca Centrală. Aceiași ideie, sub altă formă am văzut-o la întemeierea Băncii Agrare. Ideia nu a fost rea. Lumea a înțeles intenția și printr'un efort comun — ultimul, ni-se pare, al tuturor ardelenilor — și-a dat concursul. Dar greșeala inițială își tăiase brazdă adâncă. Foloasele materiale gustate de indivizi prin sistemul întăririi individuale, în loc să-i satisfacă, le-a mărit pofta de mâncare. Pofta aceasta a fost atât de pronunțată, încât a înmormântat toate intențiunile bune de mai târziu. Dovezile în această direcție sunt palpabile. Banca Centrală, de pildă, cu tot monopolul ce i s'a acordat în aprovizionarea Ardealului, nu poate zice că această situație privilegiată ar fi fost și epoca de aur a sa. Dimpotrivă, ni-se pare, că în această epocă a arătat banca cel mai mic profit. De o adevărată prosperare a acestei instituțiuni putem vorbi abia după ce i-s'a luat privilegiul. Ne place să facem această dreaptă constatare, deoarece prosperarea a fost atinsă în concurență liberă, deci, concluzia este că atât munca, cât și rezultatele ei au fost reale.

Din nefericire, evoluția nu a urmat aceiași cale și la Banca Agrară. Aceasta nu a avut curajul și sinceritatea să privească realitatea în față și să se conformeze exigențelor vremii. Și, cum ea una în cadrele ei toată tradiția noastră de ieri, persistența i-a fost fatală. Din citadelă economică-financiară a Ardealului, a *întregului Ardeal*, ea a fost redusă intenționat și strâmtorită în ogașa tradițională de refugiu pentru surescenența intelectuală a unui partid politic care se găsea în ofensivă și defensivă față de alte partide românești. Conducerea aleasă după această normă a atras după sine, în mod fatal și toate confuziile vieții economice primitive de ieri. Persistarea în vechea tradiție a mers așa de departe, încât nu a lipsit nici momentul impresionant în caracterizarea vremurilor grele de ieri, dar condamabil astăzi: confundarea instituțiunii financiare cu aceea culturală. Astfel nu am putea înțelege rostul sprijinului atât de larg și costisitor acordat ziarului „Voința“.

Aceste sunt constatările spectatorului obiectiv, care a privit dela distanță evoluția aceste instituțiuni, menită pentru o altă soartă. Mai sunt ele greșeli și de altă natură, cari pe noi ne interesează mai puțin și de cari s'a ocupat consiliul de administrație și de cari se va ocupa și adunarea generală. Fiind vorba de interese materiale, credem că orice stăruință este de prisos.

Chestiunea asupra căreia am dori să atragem atențiunea este, ca adunarea generală să privească realitatea în față și să tragă toate concluziunile ce se vor impune. În primul rând, să se elimineze politica de partid, deoarece astăzi avem atâtea partide încât nu pot să încapă toate. Conducerea băncii să nu servească ca un loc de refugiu surescenenței unui partid politic, fără considerație la pregătirea ei cum a fost în trecut, ci la conducere trebuiesc așezați oameni de specialitate — și aceștia pot avea orice convingere în afară de bancă. În sfârșit, să se lămurească precis rostul băncii de instituțiune financiară,

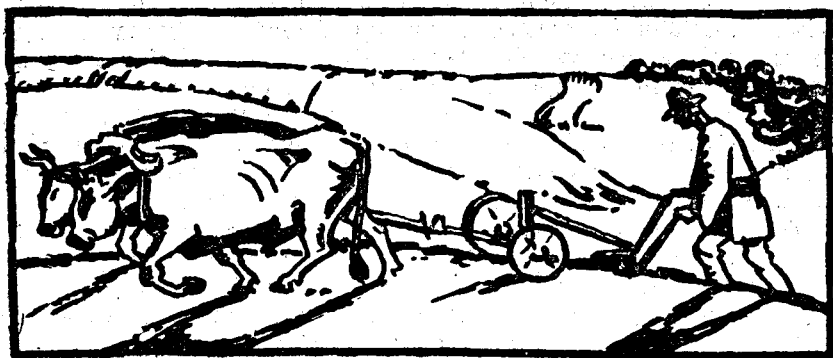
menită să imprime concepția statului român asupra vieții economice din Ardeal. Emitem această părere în completă cunoștință a măsurilor luate de consiliul de administrație cari, oricât de radicale pretind a fi, sunt departe de a putea fi numite de salvatoare.

Cu aceste adaptări, realizate în mod sincer, nu credem să se mai găsească partide politice care ar încerca să împiedice Banca Agrară de a-și recâștiga rolul de citadelă economică a românilor din Ardeal. Avem toată nădejdea, că adunarea generală va ști să inaugureze o asemenea nouă eră.

În ce privește, aruncăm vâlul uitării asupra injuriilor îndreptate în contra noastră, singurii binefăcători ce am fost ai Băncii Agrare. Am avut trista satisfacție, ca loviturile îndreptate contra noastră să se spargă nu numai în capul autorilor lor, dar și asupra maselor de acționari, tot atât de nevinovați, ca și noi.

P. NEMOIANU

Femeile în viața lui Isus

Cercetătorii vieții lui Isus sunt de acord în a recunoaște, că paginile cari povestesc despre femeile cari au avut rol în viața Dumnezeului-Om sunt cele mai frumoase din tot cuprinsul celor patru Evanghelii. Sunt paginile adevăratei credințe, a celei mai curate iubiri, paginile mângâierii, a bucuriei și statorniciei. Femeile, fără nici-o excepție, dacă l'au văzut pe Isus și l'au auzit vorbind, l'au iubit cu iubirea cea mai sfântă și l'au urmat până în clipa cea din urmă. Evangelistul Luca ne povestește, că la vârsta de patruzeci de zile, în biserica din Ierusalim, o femeie de optzeci și patru de ani a luat pe dumnezeiescul prunc în brațe și a preamărit pe Dumnezeu în fața multor oameni, pentru că l'a trimis în lume.

Pe femei Isus le-a învățat, le-a mângăiat, le-a tămăduit de boale și le-a curățit de păcate. Insuși faptul că a stat de vorbă cu ele a fost ceva cu totul nou, neobișnuit până atunci. Femeile de orice stare erau socotite ca roabe, abia cu ceva mai mult decât dobitoacele, cu cari un „învățător“, un „rabbi“ — nu se putea înjosi să vorbească lucruri serioase, lucruri mai înalte, a căror cunoștință era un privilegiu al bărbaților. La fântâna lui Iacob el întâlnește pe-o femeie din Samaria, cu care începe o adevărată și foarte serioasă discuție despre împărăția lui Dumnezeu și despre timpurile acele fericite, când închinătorii adevărați se vor închina Domnului în spirit și în adevăr. Pe această femeie o află vrednică să-i spună, că el e Hristos, cel așteptat și dorit de toată lumea. Auzind acestea, femeia și-a lăsat vasele de apă la fântână și a alergat în cetatea Sichar, să spună și altor oameni vestea cea bună, iar când mulțimea de oameni din Sichar l'a invitat pe Isus să stea câteva zile în cetatea lor, el a avut strălucita satisfacție să convingă și pe ucenicii lui, cumcă convorbirea cu femeia n'a fost un lucru zadarnic.

E om și femeia, cu suflet omenesc, chemat la mântuire ca și sufletul bărbatului. Vorbind despre raporturile între bărbat și femeie, el a fost cel dintâi, care a arătat, că femeia nu-i marfă, ori păpușă în mâna bărbatului. Legătura între bărbat și femeie nu-i un contract de vânzare și cumpărare, ci un contract sfânt, binecuvântat de însuși Dumnezeu. Prin urmare bărbatul nu e stăpânul absolut al femeii, care să-o poată alunga când vrea. „Ceeace a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă“ zise el. Indisolubilitatea căsătoriei a propovăduit-o Isus pentru a apăra pe femeie de tirania bărbatului, pentru că cele mai multe divorțuri ce se făceau și pe aceea vreme, erau nedreptăți strigătoare la cer, săvârșite față de femei.

Lui Zachei Vameșul, i-a făcut Isus mare bucurie când a intrat în casa lui. O bucurie și mai mare a făcut el odată femeilor. Când ele și-au dus pruncii la Isus, el le-a primit cu drag, le-a mângâiat și le-a luat pruncii în brațe. Ca să pricepem mărimea acestei bucurii, să ne închipuim, că regele, trecând pe lângă o femeie cu pruncul la sân s'ar opri în fața ei și i-ar lua pruncul în brațe. Pe pruncii acestor femei i-a luat însă în brațe Acela, care încă pe-atunci era socotit mai presus decât toți împărații pământului.

A vindecat multe femei de boale, așa pe soacra lui Petru de friguri, pe o femeie de scurgerea sângelui și pe multe altele. Durerea inimilor femeiești nimeni n'a înțeles-o ca el. O femeie cananeancă îl roagă să-i vindece fata cuprinsă de spirite necurate. Înțelegând ce înseamnă a avea o fată bolnavă, i-a fost milă de biata femeie și i-a tămăduit fata. A înviat pe fata lui Iair, îmbucurând astfel pe biata ei mamă, care poate nici n'a avut altă copilă. Mergând odată în Nain, a întâlnit o ceată de oameni cari duceau pe-un mort la groapă. În ceata aceasta de oameni el a deslușit la cea dintâi privire chipul unei femei văduve, care mergea pe urma sicriului plângând. Înțelegând adâncă, nemărginita ei durere, s'a apropiat de ea și i-a zis: „Nu plânge!“ Lacrimile femeii au încetat de-a mai curge. Pe dreptul. Cuvintele lui Isus n'au fost numai cuvinte de condoleanțe convenționale, cari le spunem noi zădarnic celor ce-și însoțesc pe cei iubiți la groapă. A fost cuvântul puternic al unui Fiul al lui Dumnezeu. Când femeia și-a șters lacrimile a știut că nu și-le șterge numai pe-o clipă. Isus se apropie de sicriu și grăiește: „Tănărule, ție îți zic, scoală!“ Indescriptibila durere a femeii se preface în indescriptibilă bucurie, iar Isus își urmează drumul fericit, nu pentru că a înviat pe un mort, (cărui poate i-ar fi fost mai bine în mormânt), ci pentru că a șters lacrimile unei femei năcăjite.

Cu o săptămână înainte de patimi a trecut prin Viftania. L'au întâmpinat două femei întristate: Marta și Maria, al căror frate Lazăr era mort. „Doamne, îi zic ele smulgându-și părul, de-ai fi fost aici, fratele nostru n'ar fi murit“. Isus îl învie, cu toate-că era îngropat de patru zile. S'a bucurat văzând viu pe acela care îi era prieten, adevărata bucurie a simțit-o însă atunci, când a văzut vesele și pe cele două femei îndurerate, al căror singur sprijin era Lazăr.

Cine nu cunoaște bunătatea lui Isus față de femeile păcătoase?

El n'a aruncat în ele cu pietre, cum aruncau oamenii acelor vremi și cum aruncăm și noi, oamenii civilizați ai zilelor de astăzi chiar și dacă suntem mai păcătoși ca ele. A fost destul să cunoască pe Isus, ca o femeie păcătoasă să părăsească definitiv păcatele și să devină femeie sfântă. Așa Maria Magdalena, după ce o parte a tinereții a bătătorit drumul desfrânării, după ce cunoaște pe Isus și îi ascultă cuvintele, urmează drumul virtuții. O ceată de bărbați au adus odată înaintea lui Isus pe-o femeie prinsă în adulter. Inchipuiască-și oricine starea tristă a acestei femei. Cunoscându-și păcatul și greutatea morală a celui ce avea s'o judece, se cutremura gândindu-se la soarta ce-o așteaptă. Acela, care nu cunoștea nici umbra păcatului, — credea biata femeie, — nu putea să rostească decât osânda prescrisă în legea lui Moisi pentru astfel de femei: uciderea cu pietre. Mila lui Isus a fost însă tot așa de mare, ca și dreptatea lui. Pe buze i-s'a strecurat un zâmbet de amărăciune la gândul, că poate tocmai aceia, cari au păcătuit cu ea, o duc la moarte. Nedreptatea față de femeie a orânduielilor sociale a cunoscut-o și el și a osândit-o. Indreptându-se spre bărbații-părași le strigă: Cine dintre voi este nevinovat, să arunce cu pietre în femeia aceasta! Toți părașii s'au strecurat pe nesimțite și s'au depărtat. Femeia a rămas singură cu Isus și își îndrepta acum privirile înspre el, cu nădejdea în suflet. „Mergi în pace — îi zice Isus, — și de-acum să nu mai păcătuiești“. Femeia aceasta de-atunci n'a mai păcătuit, ochii ei, cari până acum priveau cu neșaf pe bărbații frumoși, iată că varsă din belșug lacrimi de pocăință, buzele ei, bûzele ei, cari până atunci se topiau după sărutări, iată că se topiau în cele mai sfinte rugăciuni. Oamenii au vrut s'o ducă la moarte, dar au dus-o la viața cea adevărată. Cine știe ce ar fi devenit Irodiada și fiica ei Salomea dacă ar fi cunoscut pe Isus?

Recunoștința bărbaților față de Isus e prea bine cunoscută. După-ce a fost prins, s'au lăpădat de el chiar și cei mai de-aproape ai lui. Femeile însă din clipa cea dintâi, până în cea din urmă, i-au fost adânc recunoscătoare. Femeia păcătoasă i-a turnat pe cap unt de lemn de mult preț, i-a uns picioarele cu mir și-apoi le-a șters cu părul capului ei, pe care de altădată îl împletia frumos, ca să placă bărbaților. În vreme-ce Iisus sta înaintea lui Pilat judecătorul și Pilat aștepta, rușinat pare-că și el de perfidia omenească, să se arate și vre-un om, care să spună o vorbă bună despre cel acuzat pe nedreptul, nu s'a ivit nici măcar cel mai credincios apostol. În vreme-ce gloata înfuriată a bărbaților striga: „Răstignește-l, răstignește-l“, — o femeie trimite un sol la Pilat și îl roagă să facă tot posibilul să scape de acest *om drept*. A fost soția lui Pilat, fericita Claudia Procula. Pilat a făcut încercări desperate ca să împlinească dorința soției sale. Dar... glasul femeii pe-atunci, nu însemna nimic. Iisus a fost dat morții, iar Claudia Procula, care mai târziu a primit pe față învățăturile lui Iisus și-a înscris cu slove de aur numele în catalogul femeilor sfinte. În clipele cele mai dureroase, mila omenească față de Iisus a fost numai în inimile femeiești.

Unul dintre apostoli, Ioan Evangelistul, și-a adus aminte totuși

de învățătorul său, când acesta se afla răstignit și s'a dus la crucea lui. Acolo se mai aflau patru femei: Maica Domnului, Maria lui Cleopa, Maria Magdalena și Salomia. Un bărbat și patru femei... Privirile lui Iisus se mai îndreaptă odată înspre ele și trimițându-le un dumnezeiesc și ultim salut își închide ochii. Când i-au așezat trupul în groapă, Maria Magdalena și Maria lui Cleopa pândeau de departe să vadă locul unde îl vor pune. În ziua a treia aceleași femei, însoțite și de Salomia alergară la mormânt, încă fiind întuneric.

Statornicia în credință a femeilor a răsplătit-o Iisus. Ele sunt cele dintâi, cărora îngerul le vestește că a înviat Domnul. Înainte de a se arăta vre-unuia el se arată femeilor, Mariei Magdalena și altora. Femeile sunt cele dintâi, cari îi aud glasul după înviere. Iisus le zice: *Bucurați-vă!* — un cuvânt, care însemna realizarea tuturor speranțelor ce le nutriau ele.

Statornicia în credință a femeilor e de mare importanță în ce privește propagarea creștinismului. În ori-ce stare s'ar afla femeia și în orice grad de cultură, ea e cea dintâi învățătoare e neamului omenesc. Viața virtuoasă, ca niciodată până atunci, a femeilor cari au îmbrățișat creștinismul, a influențat și pe bărbați și a contribuit la cea desăvârșită purificare a moravurilor, care a însemnat începutul unei epoci noi în istoria omenirii. Creștinismul de azi, atâta cât mai este, avem să-l mulțumim în mare parte femeilor, din a căror inimă nu e așa ușor să smulgi pe Acela, care nici pe-o femeie n'a lăsat-o nemângăiată și care le-a dat adevărata libertate. Femeile șoptesc numele lui Iisus copilașilor ce-i țin în brațe. Dacă principiile lui Iisus Hristos s'ar realiza într'adevăr și în totalitatea lor, aceasta ar însemna poate și o soluționare desăvârșită a problemei feminine.

Din toate acestea putem să înțelegem însă și alt lucru. Influența femeii se resimte și în alte ramuri ale vieții, nu numai în cel religios. Așa cum sunt azi femeile, dacă ar ajunge la deplină egalitate cu bărbații, lumea s'ar face fără îndoială mai bună. Multe rele, cari bărbații nu pot, ori nu vreau să le împiedice, le-ar împiedeca cuvântul femeilor. Neavând însă ele drepturile ce li se cuvin, influința lor e indirectă, dar și așa, nespuse de binefăcătoare. Soarta popoarelor e în mâna lui Dumnezeu, — se zice, — dar Dumnezeu a așezat soarta aceasta în mâna femeilor. Dacă așadar, noi am da importanța cuvenită și din toate punctele de vedere (religios, național, social) educației femeilor, am face neamului cel mai prețios serviciu. Inima femeii e cel mai perfect pedagog. În vreme ce ne silim să creăm pe seama generațiilor viitoare pedagogi artificiali, — ar fi păcat să neglijăm cultivarea acestui pedagog sublim, pe care-l avem de-a gata.

SEPTIMIU POPA

Viața literară

Revistele noastre literare

— Iarăș, o criză de directivă —

Ne sosesc dela o vreme, din toate unghiurile țării, dar mai cu seamă din Capitală, o mulțime de reviste literare, mărturisind par'că un irezistibil elan spre preocupări intelectuale. Cele mai multe, sunt publicații noi. Anul întâi: primele numere... Apar, încrezătoare și plăplânde, prin cine știe ce cclț modest de provincie la Craiova sau la Dorohoi, din pasiunea pentru tipar a câtorva incorigibili visători, cari se vede își disprețuiesc economiile. Apar apoi, pline de curaj și de iluzii, în zgomotul brutal al Bucureștilor, strângând în jurul lor, mai toate, nume stăruitoare cari surprind și puteri proaspete, temerare. E o învălmășală și o înfrigurare, proprie caselor de curând zidite, în care locatarii sunt pe cale să se așeze, grăbiți și neobișnuiți unii cu alții, întâlnindu-se adesea într'o ciudată potrivire împestrițată, pe acelaș coridor sau la un colț de scară... Sunt începuturile unei noi epoci literare? Nu ne îndoim. Până atunci însă, anumite aspecte apar încă tulburi și nelămurite.

Marile schimbări politice prin cari am trecut au amestecat și aci un ferment nou, în aluatul frământat mai demult. Așezările literare cari își tăiaseră drum cândva în conștiința publică românească, s'au risipit. Cei „vechi“ s'au retras; unii liniștiți, în ocrotitorul adăpost al izolării, alții, înfrânți, în umbra nesfârșită a veșniciei. Noua generație, cu foarte puține puncte de contact cu înaintașii ei, găsește astăzi arena deșartă, și legătura dintre veterani și noui-veniți, nu se resimte nicăiri. Revistele literare strângeau acum zece-cincisprezece ani, pe slujitorii acelorăș năzuințe, în jurul unui steag de luptă, ale cărui culori se puteau deosebi totdeauna în iureșul întrecerii. Erau cetățui geloase în cari se adunau tovărăși de arme. Dela înălțimea ideilor, ca de pe niște me-

tereze, adversarii își măsurau dușmăniile. Polemicile erau elastice, ca niște catapulturi. În teren deschis, spadele scânteiau adeseori, vioaie și spirituale...

Era vremea când în foile periodice, — săptămânale, bimensuale sau lunare, — se plămădea și se cocea o doctrină sufletească. *Sămănătorul* chemase în jurul lui o pleiadă de talente tinere și smulsese o biruință însemnată pe seama naționalismului. Acolo oficiaseră la început, Vlahuță și Coșbuc, acolo își publicase articolele sale programatice Aurel Popovici, acolo prinseseră aripi, mai întâi Mihail Sadoveanu, Ștefan Iosif și Sandu-Aldea, și acolo și-a săpat primele tranșeele ale sale dl N. Iorga. Vreme îndelungată, așa-zisa „școală semănătoristă“ a dat și a primit lovituri, conștientă că are de îndeplinit o misiune. În fața năvalei ei impetuoase, cenaclul altădată glorios al *Convorbirilor*, deasupra cărora pluteau preferințele „artei pentru artă“ ale eclecticului Titu Maiorescu, bătea tot mai mult în retragere, reprezentând și mai departe însă, o tradiție și o concepție deosebită despre rolul scriitorilor. Poporanismul *Vieței românești*, pe care o îndrumau preferințele ideologiei dlui C. Stere; dogmatismul școlastic al *Convorbirilor critice* de palidă strălucire și de scurtă durată, întemeiate și ucise de dl Mihail Dragomirescu; criticismul într'adevăr incisiv și util pe care-l imprimase la *Viața literară* spiritul în permanență treaz a lui Ilarie Chendi; sporadicele înjghebări „simboliste“ ale dlui Ion Minulescu la *Insula* ori *Revista celorlalți*, cari se opreau totdeauna la fatidicul număr de 3, sau citadela mai rezistentă a modernismului dela *Viața nouă*, a dlui Ovidiu Densusianu, — iată tot atâtea grupări de forțe bine distincte printre cari un excursionist literar se putea repede orienta: ici un bătrân bastion printre zidurile căruia crește mușchiul, dincolo o bisericuță, unde credincioșii se tămăiază între ei, mai departe un templu în care se cețește o Evanghelie nouă... De undeva, trebuia să răsară odată adevărul, mereu acelaș subț nescârșiteles lui aspecte schimbătoare.

Dar astăzi?

Astăzi ne cade în mâini, de pildă, ultimul număr al unei meritoase reviste bilunare, tipărită foarte îngrijit, cu mult gust, pe o hârtie excelentă, și prezentându-se cu un cuprins destul de variat: un articol introductiv asupra situației de astăzi a literaturii, o lungă novelă a unui simpatic prozator diletant, câteva versuri iscalite de trei valoroși poeți și pe de-asupra un vraf respectabil de note critice și însemnări culturale, cari desvăluiesc lecturi asidue, preocupări intelectuale alese și o deosebită facultate de discernământ. Infățișarea aceasta revine aici sau aiurea corectă, onorabilă, promițătoare, stârnind uneori legitime nădejdi, dar nerealizând totuș, nicăeri, o tabără unitară și precisă de unde să răsune cornul unei chemări sau trâmbița unui asalt. Unele reviste, vorbim de cele cu sorți de mai lungă durată, nu reprezintă decât un trecut osificat, în jurul căruia forțele de curând adăugate, se simt străine și stânjenite alături de larii adormiți. Altele, își împrumută reciproc colaboratorii, și aceștia par a se simți tot așa de bine împreună, fie la o gazdă, fie în vecini. O idee călăuzitoare, firul roșu al unui crez temeinic cu privire la rosturile scrisului, nu se vede nicăiri.

Primele pagini ale publicațiilor; când nu sunt și ele închinată unei beletristice foarte amestecate, rămân în prada unui impresionism vag și fumuriu, din aburul căruia nu se desprinde nici o linie dreaptă. Locul cronicelor belicoase l'au luat la sfârșitul coloanelor (*in cauda venenum*) un abundent serviciu de informații culturale aproape totdeauna interesant și câteodată scilicet de vervă inutilă, dar lipsit cu desăvârșire de o îndrumare programatică. Zadarnic ne-am trudi să căutăm, să zicem, o directivă oare care în bazarul multicolor al *Flacărei*, sau să deslușim o coloană vertebrală bine încheată, în conducerea *Adevărului literar*.

Revistele noastre nu mai sunt, din nefericire, ceea ce erau odinioară: ele nu mai sunt reprezentative, ci au devenit eterogene. Vina e poate și a stărilor de dezorientare cari bântuiesc în republica artelor, cași în regatul politicei. Dar tocmai pentru acest motiv ar fi binevenită astăzi o tribună, dela înălțimea căreia să se arunce până departe vorbele limpezi ale unei credințe clar cristalizate, așa după cum, în altă privință, ele se rostesc de-aici dela *Țara noastră*. Noi așteptăm să vedem clădindu-se această tribună, și credem că ea nu e numai superlativ trebuincioasă, dar chiar o vom vedea-o ridicându-se foarte curând. Există și un determinism al necesităților sufletești. O asemenea publicație literară, nu s'ar mărgini să fie un bazar, în vitrinele căruia să se înșire promisiuni mai mult sau mai puțin strălucitoare, ci ar râvni să îndrume și să închege laolaltă pe ostașii fanatici ai aceluiaș năzuințe; — ea ar putea să însemne într'adevăr, în dezvoltarea noastră culturală o rezistentă punte de trecere spre desăvârșire.

Căci, să ni se ierte vorba, amestecul întâmplător de astăzi și ușurința cu care se înjghebează actualele gospodării literare, — grozav seamănă a promiscuitate...

al. a. h.

Cronica politică

După promulgarea Constituției: o satisfacție nejustificată și o primejdioasă enervare

Ar fi greu să ne orientăm asupra situației în care se află astăzi țara, dacă ne-am lua numai după comentariile interesate, cari ne sosesc din diferite tabere politice. Ziarele cotidiene mai ales, în majoritatea lor, și-au făcut din rea credință o dogmă de existență; coloanele lor reflectă faptele și oamenii, ca acele oglinzi cu suprafață capricioasă, cari deformează imaginile după bunul lor plac. Acelaș colț al vieții noastre publice apare într'un fel în paginile *Viitorului*, și cu totul altfel în acele ale *Luptei*. Răsfoiți organele de publicitate ale guvernului, și veți afla de-acolo că votarea Constituției liberale este cel mai de seamă act politic dintre câte s'au săvârșit pentru consolidarea României. Treceți apoi la foile dlor Honigman și Rosenthal, cari îndeplinesc oficiul de apărători ai acțiunii partidului național din Ardeal, și veți lua cunoștință, cu o profundă emoție, de revoluția nenorocită care ne amenință.

Ca totdeauna însă, miezul realității se află cam la mijloc. Adevărul e ascuns, și de data aceasta, între două antipatice învelișuri de exagerări.

D. Ion I. C. Brătianu se simte dator, mai întâi față de sine însuși, să trâmbeze marea operă pe care a stârșit-o isbutind să obțină promulgarea noiei Constituții. E singura mângâiere cu care încearcă să acopere furtuna răscolită de amărătașa guvernare. Partidul liberal, așezat la cârmă în condițiuni atât de puțin prielnice unei activități liniștite, n'a priceput că singura circumstanță ușurătoare, care i s'ar fi acordat din partea opiniei publice, ar fi câștigat-o numai printr'o mulțumitoare deslegare a încurcăturilor financiare prin care trece statul. Toate făgăduielile făcute în această privință au rămas însă în arhiva propagandei electorale. Ele vor fi scoase, desigur, la viitoarele alegeri, — dar cine va mai crede în ele?

* * *

În loc de a-și pune în valoare priceperea și experiența în materie de politică economică, guvernul d-lui I. Brătianu s'a cramponat de refărma constituțională, fără să țină socoteală de patimele pe cari le deslănțuia astfel, și, mai ales, fără să-și dea seama că toate nemulțumirile stărnite de o nepricepută gospodărie publică, aveau să fie canalizate în mod fatal de lupta dusă împotriva Constituției însăș. Nimeni nu poate tăgădui deci că opera Parlamentului actual n'a fost înconjurată de atmosfera solemnă și calmă, necesară unei asemenea legiuri fundamentale.

Acum după ce Constituția a fost sancționată de Rege, se cade să deosebim atitudinea diferitelor partide față de noua stare de lucruri ce s'a creat.

Partidul liberal jubilează, ca după un succes nesperat. Presa care-i stă la dispoziție vorbește de „zdrobirea opoziției turbulente” și ridică imnuri de slavă „muncei constructive” realizată de majoritățile parlamentare ale dlui general Văitoianu. S'ar părea că e vorba, într'adevăr, de împlinirea fericită a unei importante misiuni, ceea ce adesea prețuiește cât o mare biruință. Lumea românească ar trebui să respire, ușurată, ca și cum cea mai grea povară i s'ar fi luat de pe umeri. Simțim însă, cu toții, că aceasta nu s'a întâmplat.

În tabăra cealaltă, a dualismului național-tărănist, bănuie în schimb, o îngrijitoare enervare. Insuccesul deopotrivă de evident al rău-mirositorei obstrucții și al lărmuitoarelor manifestații de stradă au dus lupta pe un teren primejdios. D. Ion Mihalache, luându-și aere de Stamboliski muscelean, amenință pe Suveran, și d. Iuliu Maniu, timid ca totdeauna, dar târât de curent, îl secondează. În declarația cetită, atât la Cameră cât și la Senat, de doi reprezentanți țărăniști, partidul național iscălește și el acest pasaj:

„Prin acest act al său, (votarea Constituției) guvernul provoacă un conflict deschis între Rege și Națiune, venind să arunce țara în lupte sfâșietoare, răsturnând ordinea de drept și săpând temelii consolidărei naționale”.

Și mai departe:

„Partidul național și partiaul țărănesc ridică din nou glasul lor de protest în fața țării, și pătrunse de misiunea încredințată lor de țară de-a apăra cu toată hotărârea drepturile Națiunii, consideră această Constituție fără putere de a lega voința cetățenilor, fără putere de lege și drept nulă!”

Nu se poate închipui o declarație mai limpede, — și mai nesocotită. Va să zică, cele două partide de opoziție își iau dreptul de a „apăra drepturile Națiunii” împotriva Regelui care, desigur, înseamnă că le-a nesocotit, și declară nulă și fără putere de lege o Constituție pe care Suveranul a primit-o, înțelegând să-și întemeieze pe acest contract solemn, legăturile sale cu poporul asupra căruia domnește. Această atitudine, care vrea să pună Coroana însăși în stare de *ex-lex*, poate fi categorică, oricât va vrea, dar așează în acelaș timp așa zisa „opoziție-unită” într'o postură foarte apropiată de anarhie. În ceea ce privește partidul țărănesc, socotind bine tendințele sale extremiste de „stânga”, ne găsim poate în fața unei consecvente agitații programatice. Ne indoim însă că marea majoritate a membrilor partidului național privește și ea criza de astăzi prin prisma *conflictului între Națiune și Rege*, pe care îl proclamă atât de zgomotos dnii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida...

În paginile acestei reviste s'a spus, dela început, că lupta împotriva Constituției, așa cum a fost pornită, nu putea să ducă la un rezultat favorabil. În articolul prim din *Țara Noastră* dela 4 Februarie 1923, d. Octavian Goga scria aceste rânduri: „Desigur, în aceste împrejurări votarea Constituției nu este un act de chibzuire oportună politică. Votată odată însă, scuturată de sgura veleităților de partid, făcând parte dintr'un patrimoniu de gândire comună, dând o consacrare legală axiomei din viața de stat ea va lua caracterul unui fapt împlinit”...

* * *

Evenimentele ne-au dat dreptate și de data aceasta. Punctul de vedere exprimat mai sus a fost acela al partidului poporului, iar mai târziu, și al dlui

N. Iorga : Constituția, odată sancționată de Suveran, nu poate fi socotită drept nulă, decât de către acele grupări cari înțeleg să prelungească războiul declarat unui partid politic, printr'o ofensivă împotriva Coroanei.

Aceasta nu înseamnă încă că guvernul dlui I. Brătianu se poate considera mântuit: Dimpotrivă. Infrângerea rezistenței îndârjite pe care a întâmpinat în ultimul timp, nu e nici măcar o biruință de-a lui Phyrus. E o iluzie din care se va trezi curând. Partidul liberal nu va avea nici măcar consolarea combatantului care e doborât de violența asaltului pe care îl are de suportat. El va cădea, rușinos, prin propriile sale păcate, recunoscând singur că nu s'a priceput să răspundă însălcinării pe care și-a luat-o. Nu e departe ziua când, îngrijorat de greutățile tot mai mari cari se strâng în jurul actelor sale de guvernământ, va lăsa singur frânele din mână, și va porni, pocăit, în căutarea unui succesor care să aducă soluția mântuitoare.

Să ne mai întrebăm, dacă acesta va fi găsit în rândurile celor cari cred că au găsit leacul dorit născocind „conflictul“ deschis între Rege și Națiune?

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Învieerea

*Povestea e neîntreruptă
Și neschimbată-i din vechime:
Lumina totdeauna luptă
Cu valul de întunecime...
Legenda sfântă-i întrupată
Demult, la râul Iordan,
De veacuri, omenirea toată
O reînvie an cu an.
De-aceea eu, iertați-mi vina,
In sborul larg spre ideal,
Azi o cobor din Palestina
In praful bietului Ardeal.*

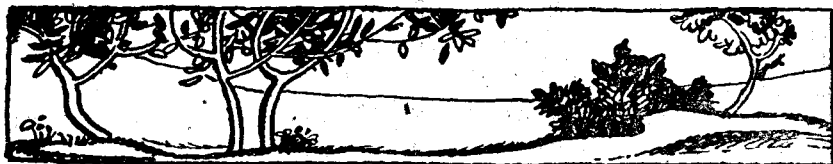
*In așteptarea lui Messia
De-atunci se agita poporul;
Legiferându-i sărăcia,
Făcea obstrucție soborul...
Etern și minunat exemplu,
Isus la doisprezece ani,
Când mai întâi s'a dus la templu,
S'a poticnit de Honigmani.
Simbolic ne-a rămas decorul
Ierusalimului barbar:
Când a intrat Mântuitorul,
Era călare pe un măgar.*

Cerească lui învățătură
O osândiră macabeii,
Și-o ponegriră roși de ură
Și de păcate, saducheii...
Cuprinși de furie nebună,
Scrâșnind din dinți, strigau blesteme
Zarafii, putrezi de minciună
Și, îmbuibăți de tantieme;
In gloata cea nepricepută
Stătea și-atunci vrășmași ideii
Sinedrionul de o sută, —
Toți vameșii și fariseii!...

Acel ce lumea mântuise
Cu patimile sale mari,
Intreg Calvarul îl suise
Senin și blând, între tâlhari;
In vorba lui, pe Ghetsemani
N'a fost nici teamă și nici ură...
(Ca și pe-ai mei contemporani,
Vai! tot „caiafele“-l pierdură.
Credința însă, s'a păstrat
Intre creștini, prin catacombe,
Și nu cu Vicleim, purtat
De triști Irozi, cu „tiribombe“...

Isus, în dragostea-i divină,
Pentru prostime s'a jertfit,
Și se făcu apoi lumină
Și negura s'a risipit...
Scriptura-i nouă totdeauna
Cu rostul ei dumnezeiesc:
Și azi mai bântuie minciuna,
Iar oamenii se îndoiesc...
Insă și'n Patria română
Se va petrece ca'n Iudeea:
Va pătimi (o săptămână)
Dar tot va birui, — Ideea!

IUDA ISCARIOTUL
•m politic

INSEMĂRI

O aniversare politică. În cursul lunii Aprilie se împlinesc trei ani dela întemeierea partidului poporului, cu care prilej trimiși din toate părțile țării vor sărbători la București, printr'un mare banchet, pe dl general Averescu.

Partidul poporului se mărturisește astfel cel mai tânăr dintre partidele noastre de guvernământ, lămurind cu un singur amănunt cronologic și erorile pe cari le-a săvârșit în drumul lui de până acum și spiritul nou pe care poate să-l înfățișeze împotriva neputincioasei rutine a cărmuirii actuale. Ne aducem aminte de grandioasa întrunire de constituire de acum trei ani, dela „Arenele romane“, și par'că vedem înaintea noastră impunătoarea mulțime de țărani aclamând pe „Generalul“ nădejdlor lor. Au fost oare înșelate acele făgăduieli? În doi ani de guvernare, partidul poporului a redat acestei țări ordinea interioară, zdruncinată de război, și a înfăptuit definitiv mult hărțuita reformă agrară; a realizat o dublă operă de consolidare, una financiară, întocmind cel dintâi buget echilibrat dela 1916 încoace, una sufletească, desființând guvernările provinciale din Basarabia și din Ardeal.

Singura urare pe care și-o poate face, deci, în acest moment partidul poporului, ar fi aceea de a găsi și în viitoarea sa cărmuire acelaș avânt curajos și aceeaș energie disciplinată care i-au susținut activitatea trecută, adăugând doar o notă nouă: experiența câștigată.

Contribuții istorice. Credeam că destăinuirile dlui Costa-Foru, despre cari am vorbit în numărul nostru trecut, vor fi urmate dacă nu de o desmințire, cel puțin de oarecari lămuriri. Corespondentul ocazional al ziarului *Adevărul*, relatând convorbirea sa dela Arad cu d. Vasile Goldiș, se făcuse interpretul unor mărturisiri atât de grave în ceea ce privește proiectele de autonomie a Ardealului, concepute în tabăra partidului național, încât o limpezire din partea celui vizat se impunea.

În loc de această firească intervenție, am văzut reportajul din *Adevărul* reprodus „tale-quale“ în *Gazeta Transilvaniei* și însușit de acest organ al comitetului de o sută, fără nici un adaos. Modesta contribuție istorică furnizată de dl Costa-Foru este deci perfect exactă; și toți știți acum că, la adunarea dela Alba-Iulia, d. Vasile Goldiș împreună cu dnii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, au redactat mai întâi o hotărâre care proclama autonomia Ardealului, și că fruntașii partidului național n'au renunțat la genialul lor plan, decât numai sub presiunea entuziasmului popular.

E un capitol de istorie care, pentru noi, e clarificat de mult; cei cari nu ne credeau, primesc acum confirmarea.

Marele praznic liberal. Actualul guvern a sărbătorit votarea noiei Constituții, par'că ar fi fost un mare eveniment național. După asurzitoarele „tiribombe“ ale așa numitei opoziții-

unite, pavoazările liberale au întregit decorul necesar de trivialitate și prost gust. Agenții polițienești au dat ordin pașnicilor negustori să scoată de prin poduri steagurile decolorate de vreme, confratele *Viitorul* a înșirat, într'un număr special, portretele tuturor miniștrilor, muzicele militare au cântat, s'au tras clopotele, s'au ținut slujbe religioase și, punând un punct înduioșător acestor solemnități, însuș dl Ion I. Brătianu s'a aplecat să sărute mâna, mitropoliților țării.

Cu toate acestea, poporul nostru copleșit de emoția momentului, e silit să recunoască adevărul că noua Constituție nu duce nici cu un pas înainte greaua muncă de consolidare, pentru că, oricât s'ar mândri cu redactarea ei d. Dissescu, ea nu face decât să codifice (într'un moment foarte rău ales) adevărurile consacrate ale organizației noastre de stat. Drapelele s'au strâns la loc de prin balcoane, ediția specială a *Viitorului* a trăit câteva ceasuri, muzicele militare au tăcut, și buna noastră mulțime a rămas să se consoleze cu multele ei necazuri și cu iluzia de echilibru a bugetului-mizerie înjghebat din presupuneri, de d. Vintilă Brătianu.

Slabă, foarte slabă mângâiere, după un praznic atât de insuflețit!

Adeziuni tardive. D. Iuliu Maniu a dat spre publicare la *Patria* telegramele pe cari le-a primit dela amicii săi politici din Șimleu și Dicio-Sân-Mărtin. Sunt tot atâtea indemnuri cetățenești și tot atâtea sincere încurajări în lupta pentru... împiedicarea Constituției. Telegramele acestea familiare între unchiu și nepoți, au totdeauna un vag parfum de înduioșare. La clipe grele, rudele se strâng la olaltă. Atât numai, că sosind după votarea Constituției, adeziunile sunt tardive. Ele sunt, după dezastru, nici mai mult,

nici mai puțin, decât telegrame de condoleanță...

Intre oameni cum se cade. Un interesant duel de principii s'a angajat zilele trecute între doi eminenti bărbați politici cari deși din tabere opuse sunt totuși, amândoi oameni cum se cade. Cel dintâi e dl Dissescu, care după propria sa mărturisire se găsește în direcțiunea tramvaielor din Capitală de pe urma unui proces în care a pledat împotriva statului. Celălalt e dl Vasilie Goldiș, cunoscutul luptător pentru autonomia Ardealului.

Dl Goldiș a acuzat partidul liberal că are obiceiul să „conrupă“ conștiințele cetățenilor, atrăgându-i în consiliile de administrație ale diferitelor bănci ale partidului. Dl Dissescu ripostează însă, arătând că unul dintre cei dintâi... corupți este însuș cel care acuză. Și senatorul liberal precizează:

„De când sunt la *Banca generală* eu, care în viața mea n'am putut face servicii amicilor mei la bănci, am propus și eu aici pe unul, pe dl Goldiș. De mai mult de doi ani, nu știu dacă a venit de trei ori. Noi avem grije să-i trimitem tantiemele, să-l achităm regulat...“

Noi luăm act și conchidem că dl Goldiș e un eminent patriot, care urăște partidul liberal, dar nu și băncile acestuia, protestează împotriva „oligarhiei“, dar se lasă cumpărat de ea, dorește autonomia Ardealului, dar iubește tantiemele vechiului Regat, cu alte cuvinte protestează cu zgomot și incasează discret, fiind convins că această procedare e aplaudată de întreaga opinie publică de-acasă.

Așa să fie oare?

Creștinul „Dimineței“. Confratele nostru *Dimineața* ne-a făcut o plăcută surpriză odată cu numărul său

de Florii, publicând un articol de fond ocazional, iscălit discret: „Un creștin“. Iscălitura, la început, ne-a surprins. Pentruce, un pseudonim atât de cuprinzător și atât de imprecis? Căci la urma urmelor, aproape toți locuitorii României-intregite, cu mici excepții, sunt creștini. Speța nu e atât de rară, încât...

Am înțeles însă, repede. Și ziarul d-lui Iacob Rosenthal, se prezintă cum să spunem? — cum icile sale excepții. Deci, cu prilejul Sărbătorilor, el face apel la unele adaosuri, cu cari își nivelează anumite lacune confesionale din redacție.

Creștinul dela *Dimineața* e, prin urmare, cum s'ar zice, un „colaborator din afară“; termenul acesta, în limbajul profesional e consacrat demult...

Statificarea școalelor. Sinodul de primăvară al preoției gr. cat. din Cluj a decis un fel de aderare la statificarea școalelor populare. Sunt cei dintâi preoți gr. cat. cari invită pe mitropolitul din Blaj să reiea tratativele cu guvernul și întru-cât s'ar putea ajunge la un acord cinstit, să se predea statului toate școalele populare.

Condițiile acordului ar fi, după părerea preoților din tractul Cluj, următoarele:

1. Instrucția religioasă să se facă și pe mai departe prin cateheți numiți de autoritatea bisericească competentă, fiind instruat fiecare elev în religia la care aparține.

2. Invățătorii numiți de stat să aparțină religiei elevilor.

3. Cărțile didactice să nu cuprindă nimic jignitor pentru elevii cari nu aparțin religiei ortodoxe.

4. Să se lase caracterul confesional acelor licee, cari au și chemarea specială de-a creia contingentul necesar de studenți în teologie și a face educație viitoarelor preotese (Liceul de băieți și fete din Blaj, etc.)

Rămâne de văzut însă ce atitudine va avea, față de întreaga chestiune a statificării școalelor, actualul guvern liberal, atât de puțin preocupat de problemele Ardealului.

Orașele noastre. Primim la redacție interesantul studiu al confratelui nostru Emil B. Vasiliu asupra *Situației demografice a Românicilor*, și-l răsfoim cu o deosebită mâhnire. Cifrele reci, culese și rânduite de d. Vasiliu cu multă îndemănare, ne desvăluiesc îngrijitoarea statistică a populației noastre orășenești. Ni se atrage atenția, cu drept cuvânt, asupra năvalei de străini, cari s'au infiltrat în inima celor mai românești regiuni din țară, și nu putem reprimă o mișcare de surprindere dureroasă, constatând că lucrurile se înfățișează pentru noi mult, mult mai rău decât își închipuia fiecare. Știam, de pildă până acum, că orașele din Ardeal au rămas adânc năpădite de urmele dușmănoase ale stăpânirii de ieri. Nu credeam însă ca această problemă să se prezinte sub aspecte atât de serioase și în vechiul Regăt, mai cu seamă în Moldova. Și iarăș, nu ne așteptam ca numărătoarea populației să arate un progres tocmai în tabăra adversă: noi, în loc să câștigăm teren, dăm înapoi. Lucrarea dlui Emil Vasiliu merită prin urmare toată luarea noastră aminte, și vom reveni asupra ei.